

12. Tinkebell

Een gemeenschap inspireren

Jan Meijering

Van haar dode kat naaide ze een handtas: Tinkebells projecten zijn scherp en confronterend. Ze maakt geen onderscheid tussen kunst en samenleving, en houdt ons meedogenloos een spiegel voor. Abel-tje Hoogenkamp, toenmalig stadspredikant van Amsterdam, vroeg haar voor de Preek van de Leek (2012) en de Amsterdamse Kerkennacht (2013).

Buiten het kunstcircuit

Ik ga buiten het systeem om. Ik ben een voorbeeld van hoe het normaal niet gaat, maar hoe het ook kan. Ik kom vaak op televisie en in de krant en je zou zeggen: dat is goed. Maar binnen de kunst is dat *not done*. Als kunstenaar hoor je niet heel erg buiten het circuit te treden. Ik heb subsidieafwijzingen gekregen van het Mondriaanfonds, enkel op basis van het feit dat ik te veel in de krant kom. Dat kan niet goed zijn. Het belang van kunst is, dat het de meest vrije context is. Er zijn wel regels, maar toch mag alles. Om te citeren uit *Alice in Wonderland*: 'I believe six impossible things before breakfast.'

Verhalenverteller

Als je iets zou willen benoemen van wat ik ben, dan zou ik zeggen: ik ben een verhalenverteller. Dat kan op elke manier. Elke kunstenaar is een verhalenverteller. Publieke opinie is een materiaal waarmee ik werk, maar er is geen beperking. De hele wereld is mijn materiaal. Internet hoort erbij en ook het gesprek bij het koffieapparaat op kantoor in de lunchpauze. En als ik naar de jungle van Guinee-Bissau afreis en daar in een huis IKEA-meubelen plaats en wat er daar na in zo'n dorp gebeurt... Dat hoort er ook bij.

Vanuit urgentie zoek ik naar een specifieke manier om het verhaal te vertellen. Hoe ik het

vertel is altijd weer anders. Ik prikkel mensen met als doel het redden van de wereld.

Machtig middel

Ik denk niet dat er een machtiger middel is dan kunst. De inspiratie waar de ideeën van politici vandaan komen, is altijd kunst. Als ik een film maak over het fosfaatprobleem, *Save our Children*, dan zorgt dat voor een wetswijziging. Maar ook een heel mooi schilderij van Van Gogh kan iets zijn wat zó goed is, zó inspirerend, dat mensen zin krijgen om iets goeds te doen. Kunst kan ervoor zorgen dat iemand geïnspireerd raakt, zonder dat deze persoon het gevoel krijgt dat er iets wordt verteld, anders dan bij een speech bijvoorbeeld. Dan hebben mensen het gevoel dat het een eigen idee is. Dat is veel sterker dan wanneer je denkt dat je het van iemand overneemt. Die macht is enorm. Ik maak daar gebruik van. Als iets mijn materiaal is, dan is het wel de kunst zelf.

Rana Plaza

Tinkebell reisde in april 2014 af naar Savar in Bangladesh, het district waar een jaar eerder Rana Plaza, een gebouw met textiel fabrieken, instortte en meer dan duizend textielarbeiders omkwamen. Ze maakte een aangrijpende reportage over de ramp, en richtte er een monument op voor de waardigheid van de overledenen.

Een jaar na de ramp ging ik naar Bangladesh en wat bleek? Ngo's, politici of journalisten reizen naar de hoofdstad Dhaka af om te kijken hoe het er voor staat. Dan doen ze via de ambassade een rondje fabrieken en luisteren naar wat lezingen van enkele mensen die Engels kunnen. Ze hebben maar een paar dagen de tijd. Maar dan zie je precies niks. Er zijn een paar duizend slachtoffers en die hoor je dan niet, want die kunnen een reis naar de stad helemaal niet betalen. Vanuit Dhaka

12.1-12.2 Tinkebell, *Preek van de Leek*, Singelkerk Amsterdam, 2012. Boven preekstoel: Lynne Løegte, *Flight* (2012; geprepareerd papier; 30 x 40 cm elk vel; langdurige installatie)

Foto's Friso Koolijman

ben je met de taxi al gauw twee uur onderweg om in Savar te komen. Op Rana Plaza heb ik geen blanke gezien. Dat ik daar kom als vrouw alleen, in m'n roze jurk en op hoge hakken, is heel bijzonder. Je mooi aankleden is het tonen van respect. De inwijding van het monument kwam op de voorpagina's van de kranten in Bangladesh. Naar aanleiding van de film ben ik uitgenodigd voor een

werkgroep vanuit de Partij van de Arbeid over textielindustrie in Bangladesh; een expertmeeting. Ik voelde me gevlaid... Ik expert? Een half jaar geleden wist ik er ook niets van. Het choqueert me dat ik dan expert ben omdat ik er slechts vijf weken was.

Preek van de Leek (2012)

Abeltje Hoogenkamp, toen stadspredikant bij de Protestantse Kerk, heeft me gevraagd voor de *Preek van de Leek* in de Singelkerk in Amsterdam. [afb. 12.1-12.2, p. 120] Ik was verbaasd omdat ik niets met de kerk deed. Ik realiseerde me heel goed dat de kerk voor heel veel mensen heel groot en heilig is. En op het moment dat juist die mensen mij vragen de kerkdienst over te nemen,

voel ik me heel gevleid. Het is een teken van vertrouwen. Ik bleek een enorme klik met Abeltje te hebben en we zijn echt vrienden geworden. Ze heeft me een half jaar begeleid. Ik wist heel weinig van hoe een kerkdienst werkt. Het is eigenlijk een theaterstuk met een vaste opbouw. Abeltje vertelde me dat het onwijs getest is, wat werkt het best, hoe kun je mensen raken, hoe kun je mensen een goed gevoel geven en met inspiratie naar huis laten gaan? In een goede kerkdienst ga je een emotionele roller coaster door. Met pieken en dalen, over zorgen, hoop en hulp; alle emoties komen dan aan bod. Al die onderdelen heb ik geprobeerd in de preek te stoppen, zodat je met een goed gevoel, en vooral met het gevoel dat je nu iets wilt doen, naar huis gaat.

Voor de preek was er een bijbellezing. Ik was op dat moment taalcoach bij VluchtelingenWerk. Ik coachte een jongen uit Eritrea. Hem heb ik gevraagd de bijbeltekst voor te lezen. Omdat hij nog geen Nederlands kende, las hij alleen de letters voor en dat ging tergend langzaam. Hij wist niet wat hij las, maar hij deed ontzettend zijn best. Ik had niets uitgelegd. Het was een ultiem voorbeeld van iets zeggen en niet weten wát je zegt. Het gaat over Jezus die niet handelt naar wat hij zegt. We hebben, net als Jezus in dit verhaal, allemaal een dubbele moraal. Ik kan lezingen geven over de voedselindustrie en de kledingindustrie en dan ga ik ook zelf de mist in omdat ik hier in Nederland leef. Het is heel ingewikkeld om het goed te doen.

Profeet, roeping, offer

Een paar keer ben ik als profeet omschreven. Ook wordt gezegd dat ik een roeping heb en offers breng. Een beetje ongepast, omdat mensen iets groters van me maken dan ik ben. Ik weet hoe belangrijk profeten zijn voor de mensen die dat opschrijven.

Op het moment dat mensen van mij het kwaad van de wereld maken, en mij dus de schuld geven van alles en mij dood wensen, dan hebben zij voor hun gevoel iets goeds gedaan. Door het slechte dood te wensen, heb je goed gedaan, voel je je beter en kun je zelf weer betere dingen doen. Het heeft dus een functie. Zo werkt het nou eenmaal. Dan zie ik ook het belang ervan en denk ik: doe maar dan.

Save the Identities (2013)

In de Kerkennacht was het thema *Geloven in Amsterdam*. Ik was heel actief met uitgeprocedeerde vluchtelingen en heb het thema vertaald naar mensen die uitgeprocedeed zijn omdat men simpelweg niet gelooft dat ze zijn wie ze zijn, omdat er geen bewijs voor is. Maar het is absurd, want ze zijn er gewoon. Als je geen papieren hebt, beland je op straat.

Ik had Joyce van Nispen, een handlezer, uitgenodigd. In de Regentenkamer op het terrein van de Protestantse Diaconie in Amsterdam was een open podium, waar de vluchtelingen hun hand door haar lieten lezen. [afb. 12.3-12.5] In je handen is heel duidelijk te lezen wie je bent, je eigenschappen, je karakter, je talenten, dromen en wensen, je mogelijkheden. Maar ook de trauma's die je hebt opgelopen staan in je handen. Het is een afdruk van wie je bent. Daar heb je je bewijs.

12.3-12.5 Tinkebell, *Save the Identities*, uitvoering: Joyce van Nispen, Regentenkamer Corvershof (Protestantse Diaconie Amsterdam), Kerkennacht, 22 juni 2013

Je hebt geen papieren nodig want het staat in je handen! Maar als uitgeprocedeerde vluchteling is de enige identiteit die nog aan je kleeft, dat je illegaal bent. Uit welk gezin je komt, uit welk land, wat je hebt meegemaakt, je relaties... Het doet er allemaal niet meer toe als het erom gaat of je hier mag blijven of niet. Je bent illegaal, punt. Ik liet zien dat mensen die volgens de papieren geen mensen meer zijn, toch mensen zijn door hun handen te lezen. Dat was heel ontroerend. In het voortraject zijn we naar de Vluchtkerk gegaan, om te kijken of de mensen dit wel wilden. De meest emotionele dingen waren hier al gebeurd omdat er dingen naar boven kwamen. Het maakte heel veel los.

PopUpKerk

Ik ken best veel christelijke mensen. Ik kom uit Zeeland en heb – als enige, vrijwillig – catechisatie gedaan. Ik wilde heel graag in God geloven, maar dat is niet gelukt. Later ben ik bij de Amsterdamse PopUpKerk van Rikko Voorberg, theoloog en theatermaker, terechtgekomen. Ongeveer de helft van de mensen komt uit de traditionele kerk en gelooft in God. Ze zoeken een plek die meer van deze tijd is, die ze beter begrijpen en naar zich toe kunnen trekken. De andere helft is van alles en ik zit in de van alles-groep. Wat ik prettig vind, is dat we allemaal rasmoralisten zijn. De kerkelijke ruimte zie ik niet als een

fysieke ruimte, maar als een gemeenschap. De PopUpKerk is in een woonkamer met wat bijeengegaapte meubels. Als je een goede predikant hebt, doet de kerkruimte er niet zo toe. Het gemeenschapsgevoel is heel belangrijk. De PopUpKerk geeft ook een familiegevoel.

De kerk is het laatste instituut dat voor de allerzwaksten opkomt, zoals uitgeprocedeerde vluchtelingen. Als de kerk wegvalt, valt de zorg voor de allerzwaksten weg. Ik vind het heel erg dat de kerk steeds kleiner wordt. Stel, ik ga later heel erg rijk worden en ik ga dood, dan mag al het geld naar de kerk. En dat stukje God, dat denk ik gewoon weg.

Inspireren

Als je een gemeenschap mee weet te krijgen, dan is dat echt fantastisch. Als je een gemeenschap hebt geïnspireerd, is dat niet weg nadat jij iets hebt getoond of gedaan, dan gaat die gemeenschap er mee door. Ook als je iets laat zien aan een publiek dat niet direct een gemeenschap is, kunnen mensen dat in hun gemeenschap brengen. Vaak hebben mensen het gevoel dat ze in hun eentje weinig kunnen. Ik bestrijd dat gevoel. Want in een gemeenschap hebben mensen wel dat gevoel. Als jij die gemeenschap kunt inspireren, is het groot wat je kunt bereiken.

Interview gehouden in Amsterdam, 7 november 2014